

השלמת ארבע פרשיות

חז"ל הם בכיוון, וראוי לנו למיעבד טצדקי (להשתדל)... שלא לקרות בשבוע שלאחריה משום חשש ברכות לבטלה, ושב ואל תעשה עדיף.

וכן פסק המשנה ברורה:

משנה ברורה סימן תרפה ס"ק ב:

אם אירע שלא קראו הפרשה מענינו של יום (ארבע פרשיות) - אין לה תשלומין לשבת הבאה [שערי אפרים].

אולם הגר"ע יוסף הסתמך על מהר"י שבאבו, לעניין השלמת קריאת שקלים בשבת ההפסקה שבין שקלים לזכור:

חזון עובדיה פורים עמוד כא:

אם שכחו ולא קראו פרשת שקלים לפני ראש חודש אדר והפטירו בהפטר השבוע, יש אומרים שעדיין יש תשלומין לפרשת שקלים בשבת הבאה אחר קריאת ספר תורה בשחרית. ויש אומרים שמכיון שעבר השבת שוב לא יקראוה בשבת הבאה, ואפשר לסמוך על סברא ראשונה לקרוא פרשת שקלים בשבת הסמוכה, שהיא קודם "שבת זכור".

החיד"א חידש שניתן להשלים את קריאת פרשת פרה בשבת שאחריה:

לדוד אמת סימן ט אות ה:

אם שכחו הצבור לקרות פרשת שקלים... אם עבר אותו שבת - אין לה תשלומין. אבל אם שכחו פרשת פרה יקראוה לשבת הבא קודם פרשת החדש.

ובדברי פוסקי זמננו, נמצאו שני טעמים להבחין בין פרשת פרה לשאר הפרשיות:

חזון עובדיה פורים עמוד כה:

ועיין עוד במשנה ברורה, דמוכח נמי שאף בפרשת פרה אין צריך להשלים. וזה לא כמו שכתב מהר"י סופר בכף החיים שאף החולקים בפרשת שקלים יודו בפרשת פרה **דהויא מן התורה**.

שו"ת שבט הלוי חלק ד סימן עא:

ועיין בספר לדוד אמת להגאון חיד"א זי"ע, שמחלק בין פרשת שקלים לפרשת פרה, דפרשת שקלים אין לה תשלומין ופרשת פרה יקראו בפרשת 'החודש' קודם קריאת 'החודש'. ולא ביאר טעמו, וכנראה דטעמו דפרשת שקלים תקנה קבועה להשמיע לפני ר"ח אדר, מה שאין כן פרה דהוא כדי לטהר עצמו לפני הפסח באפר פרה אדומה ועדיין יש זמן בהרחבה.

על פי דרכו פסק הגר"ע יוסף:

חזון עובדיה פורים עמוד כד:

אם שכחו ולא קראו פרשת פרה, יש אומרים שיש לה תשלומין בשבת הבאה, ויש חולקים, והעיקר כסברא הראשונה. **והוא הדין לפרשת זכור.**

❖ **על פי דרכו של שבט הלוי, האם ניתן יהיה להשלים קריאת זכור בשבת שאחריה?**

ג. השלמה במנחה

יש מהאחרונים שכתבו שניתן להשלים את קריאת ארבע הפרשיות במנחה של שבת:

הקדמה:

נצטוונו לקרוא בשבתות שבתקופת חודש אדר ארבע פרשיות העוסקות בעניינים הנוגעים לתקופה זו. פרשת שקלים הנקראת לפני ראש חודש אדר, זכר לזמן בית המקדש וכדי שנקדים שקלינו לשקלי המן והצוררים אותנו בכל דור ודור. פרשת 'זכור' כדי שנזכור את מעשה עמלק ורוע לבבו ונסיר מידות אלו מקרבנו. פרשת פרה ו'החודש' כדי להזכיר ולעורר אותנו אל חובת הטהרה בחג הפסח ואל מצוותיו, שנזכה לקיימם כתיקונם בביאת גואל צדק ובבניין בית המקדש במהרה בימינו.

א. מקור הדין

משנה מסכת מגילה פרק ג משנה ד:

ראש חדש אדר שחל להיות בשבת - קורין בפרשת שקלים. חל להיות בתוך השבת - מקדימין לשעבר, ומפסיקין לשבת אחרת. בשניה - 'זכור', בשלישית - פרה אדומה, ברביעית - 'החדש הזה לכם'. בחמישית חוזרין לכסדרן.

רש"י מסכת מגילה דף כט עמוד א:

קורין בפרשת שקלים - להודיע שיביאו שקליהם באדר, כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה.

פרה אדומה - להזהיר את ישראל לטהר, שיעשו פסחיהן בטהרה.

ברביעית החודש הזה לכם - ששם פרשת הפסח, ובתלמוד ירושלמי גרסין: אמר ר' חמא, בדיון הוא שיקדום החודש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימוה - שהיא טהרתן של ישראל.

ב. השלמת ארבע פרשיות בשבת הבאה

נחלקו האחרונים, האם ציבור שלא קרא את פרשת שקלים בזמנה, רשאי להשלים הקריאה בשבת הבאה. דעת מהר"י שבאבו (מובא בגינת ורדים) שרשאים להשלים:

שו"ת גינת ורדים חלק אורח חיים כלל א סימן לה:

מעשה שהיה כך, שבר"ח אדר שכחו הצבור לקרות פרשת שקלים... ואפשר לומר עוד שאפילו אם עברה אותו שבת, אם שבת השנית היא הפסקה... ויש להביא ראיה ממה שכתב מור"ם (הרמ"א) בהגהה ס' קל"ה, וזה לשונו: אם ביטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה הפרשה עם פרשה השייכת לאותה שבת, עד כאן לשונו. והוא הדין נמי לנידון דידן, שיקראו לשבת הבאה. ומיהו (אולם) לזה יש לדחות, דשאני התם (שונה דין ארבע פרשיות מהשלמת פרשת השבוע) שאין חיוב לקרות אותה פרשה באותו שבת, דהא יש מקומות שאין מסיימין התורה אלא לשלש שנים, מה שאין כן בנידון דידן, שפרשה זו באה חובה ליום זה, איכא למימר בה עבר יומו בטל קרבנו. אך... נראה לעניות דעתי אפשר שיוכל לקרות.

❖ **האם ניתן להשלים את פרשת שקלים בשבת אחרת לדעת מהר"י שבאבו? מניין רצה להביא ראיה, וכיצד דחאה?**

אולם רבי אברהם הלוי, מחבר ספר גינת ורדים, חלק על דברי מהר"י שבאבו:

שו"ת גינת ורדים חלק אורח חיים כלל א סימן לו:

ולענין תשלומין בשבת הבאה, נראה לומר דכיון דעבר עיצומו של יום שתיקנו חז"ל לקרות בו פרשת שקלים אין לנו לחדש מדעתינו לקרותה בשבת הבאה, וקורא אני על זה עבר יומו בטל קרבנו... דכל מדות שקבעו

והגית בו' - דפי לימוד עצמי לחיילי צה"ל

גם במצות הקהל שהמלך קורא לפני העם הפרשיות, שפוסק הרמב"ם: והמלך מקבלו וכו' ופותח ורואה ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת וקורא הפרשיות שאמרנו עד שהוא גומר וגולל ומברך לאחריה כדרך שמברכין בבתי כנסיות... הרי לנו שעל חיוב של תורה מברכים לפניו ולאחריה גם על קריאה חדש גברי, ואם כן הוא הדין יש לומר כן גם בנוגע לפרשת 'זכור'. ועיינתי בגוף דברי הברכ"י, וראיתי שאת דבריו האמורים בנוגע לפר' החדש... מקדים להתחיל בזה הלשון: "לכל הדברות ולכל האמירות פ' שקלים ופ' החדש לאו דאורייתא"... ולא מובן לשם מה היה צריך הברכ"י ז"ל, להקדים הקדמה זאת של "לכל הדברות"... ונראה בעליל שרצונו לומר בזה שאילו היה המקרה בפרשת 'זכור' שהוא מן התורה או בפרשת פרה, להסוברים שהוא גם מן התורה, לא היה מערער על זה שברכו לפניו ולאחריה משום החדש גברי לבד, ורק מפני שהמקרה היה בפרשת 'החדש' שאליבא דכולי עלמא הוא לאו דאורייתא, ולכן ערער על זה.

מאידך, יש שפסקו שלא לברך על קריאה כזאת:

תשובות והנהגות כרך ג סימן רכא:

עובדא הוה אצל הגאון רבי אלעזר שך שהיה חולה ולא יכול לילך להתפלל בציבור, וביקש ממני בחורים לבוא אצלו קודם התפלה כדי לקרוא פרשת זכור לבד בלא קריאת ז' עולין לפרשת השבוע, והסתפק אם עליו לברך ברכת התורה, עד שהביאו לו פסק הגאון רבי שמואל ואזנר שליט"א (מרא דאתרא שם) שיש לברך. ולעניות דעתי יש לצדד בזה, על פי מה ששמעתי ממרן הגאון דבריסק זצ"ל, שהרמב"ם לית ליה שיש איזה מעלה מיוחדת בקריאת פרשת זכור, רק מצותה ככל ד' פרשיות, והוה קריאה ככל מפטיר מענין היום, אבל אין חיוב נפרד של קריאה מצד מצות עשה דזכור... ולפי זה, כשקורין בציבור לצאת חובת זכירה בציבור, לכאורה אין מקום לברך על הקריאה, שיסודה לשיטתו בגדר מפטיר דוקא, ויש לומר שלא תיקנו חז"ל קריאה כזאת בגדר מפטיר אלא בסוף קריאת התורה ומפטירין בו מענינא דיומא... לפי זה לכאורה אין לברך כאן, ואף דשיטת השלחן ערוך... שקריאת פרשת זכור מן התורה וחייב עצמי הוא לקרוא פרשה זו, יש לומר דפסקין כן רק לחומרא, אבל לא להקל ולברך, ולכן לעניות דעתי ראוי לחשוש ולא לברך.

בספר איגרת הפורים פרק א הערה יב כתב שדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל והגר"ח קנייבסקי שליט"א כדעת התשובות והנהגות שאין לברך על קריאת פרשת זכור לבדה בלא קריאת התורה לפני כן.

ה. הלכה למעשה

כך נפסק להלכה בספרנו תורת המחנה:

א. ציבור שנבצר מהם לקרוא את אחת הפרשיות בשחרית בשבת, יקראו בברכה בהמשך השבת (במיוחד אם המדובר בקריאת פרשת 'זכור' שחיובה מן התורה), אך את ההפטרה יקראו בלא ברכה, כמו כן אם ניתן הדבר ישתדלו להקדים את קריאת הפרשייה לתפילת מנחה, ובדלית ברירה יקראו עד צאת הכוכבים. למנהג הספרדים יברכו על קריאתה עד זמן מנחה ולמנהג האשכנזים עד השקיעה.

ב. ציבור שנבצר מהם לקרוא את הפרשייה במהלך השבת, אינם רשאים להשלים את קריאתה בשבת אחרת (אם כי יש אומרים שבדיעבד ניתן להשלים את קריאת פרשת פרה בשבת פרשת החודש וכן את פרשת זכור בשבת שלאחריה).

ג. חיילים הנמצאים במוצב קטן בשבת זכור, ויכולים להתקבץ לקריאת התורה במניין רק לזמן קצר, יקראו בתורה את פרשת 'זכור' לבדה (בלא קריאת פרשת השבוע) ורשאים לברך לפניו ולאחריה.

ד. מי שלא שמע קריאת זכור, יתכוון לצאת בקריאת פרשת 'ויבוא עמלק' הנקראת בפורים, וכן בקריאת פרשת 'זכור' כשיגיעו לקרונה על סדר פרשות השבוע בשבת פרשת 'כי תצא', ויבקש מהקורא שיתכוון להוציא.

שו"ת התעוררות תשובה סימן סח:

נראה לעניות דעתי, בציבור ששכחו לקרות פרשת שקלים וזכרו בתפלת המנחה, שיכולין לקרות פרשה זו גם במנחה.

אולם החיד"א כתב שאין להשלים את הפרשייה במנחה:

שו"ת יוסף אומץ סימן כז:

ומכל זה נראה דהוא הדין בנידון דידן, דלא נזכרו עד שעת המנחה, דלא יקראו פרשת שקלים במנחה ולא ביום שני, דלא תקון כי האי גוונא (באופן זה), ולא מצינו במנחה או ביום שני דקורין שני ספרים. ואי תימא (ואם תאמר) דלא יקראו במנחה או ביום שני כי אם פרשת שקלים - לא אפשר, דלא יש (שהרי אין) בה עשרה פסוקים לעלות ג' עולים, ועוד שדוחים תקנת נביאים לקרות פרשת השבוע. ותו, דלא אשכחן כי האי גוונא (שלא מצאנו כגון זה), דאין קורין פרשת שקלים אלא בשבת שחרית.

❖ מדוע לדעת החיד"א אין להשלים את הפרשייה במנחה?

ד. קריאת פרשת זכור לבדה

כתב החיד"א בברכי יוסף:

ברכי יוסף אורח חיים סימן תרפה אות ג:

לכל הדברות ולכל האמירות פרשת שקלים ו'החדש' לאו דאורייתא. וראיתי בשבת 'החדש', שהיו בני אדם אצל האבל להתפלל, ודרשו שם, וביני וביני יצאו מבתי כנסיות כל בני העיר. ובאו עשרה מבית האבל לבית הכנסת אחד, והוציאו ספר תורה, ועלה האחד וקרא בספר תורה פרשת 'החדש', וברך לפניו ולאחריה, והחזירו הספר תורה, ויצאו מבית הכנסת. ובעיני לאו שפיר עבוד (לא טוב עשו). חדא, דהני דלא שמעי (אלו שלא שמעו) קריאת התורה באותה שבת כלל, מאי אולמיה (מהי עדיפותה של) דפרשת 'החדש' מתקנת נביאים לקרות בשבת בפרשת השבוע, דהם חששו לפרשת 'החדש' ולא חיישי לסדר היום. ותו (ועוד), דהשתא היכן מצינו שיקרא חד גברא (אדם אחד) בספר תורה. וכיון שבבית הכנסת ההוא קראו שם ז' בסדר היום ופרשת 'החדש' והפטרה, כדת מה לעשות, הני דאתו השתא (אותם שבאו עכשיו) שהתפללו כבר, מי התיר להם שיעשו מילתא חדתא כי האי (דבר חדש כמו זה)? וקרוב שיהיה ברכת העולה בספר תורה ברכה לבטלה, דלא תקון אלא ז' גברי בסדר היום ו'החדש'.

❖ חשוב, האם דברי החיד"א הללו תואמים את שיטתו המובאת בפרק הקודם?

❖ מה לדעתך יהיה הדין לפי החיד"א בקריאת פרשת זכור? היעזר בטעמים שנאמרו לעיל בפרק ב בביאור הטעם שיש להשלים את פרשיית פרה בשבוע לאחר מכן.

יש מהאחרונים שכתבו שבקריאת פרשת זכור ניתן להשלים את הקריאה גם במנחה (ואפשר אולי שאף החיד"א יודה לזה):

שו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן כא:

אודות מה שקראו בבית החולים בפרשת 'זכור' לפני החולים, רק פרשת 'זכור' בלבד, וברכו לפניו ולאחריה, וכבודו העיר להם דמכיון שלא קראו לפנייהם גם הפרשה של השבוע יש חשש של ברכה לבטלה... והסתייע לכך מדברי הברכי יוסף... ברם, הראיה שמביא כבודו מהברכי יוסף איננה מכרעת... דיש לומר דשאני פרשת 'החדש' שאיננה מן התורה, והם תיקנו והם תיקנו... אבל פרשת זכור שהוא מן התורה, יש לומר שגם הברכי יוסף יודה שמברכין לפניו ולאחריה גם עליה בלבד, דבלי ברכות אין יוצאין ידי חובת פרשת זכור מן התורה... ולא חדית היא (לא דבר חדש הוא) לברך לפניו ולאחריה גם על קריאת חד גברא, כשחייב הקריאה הוא מן התורה, וכן מצינו בקריאת הפרשה של הכהן גדול ביום הכיפורים, שפוסק הרמב"ם: בעת שקורא מברך לפניו ולאחריה כדרך שמברכין בביהכ"נ וכו', וכך מצינו

הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות:

bmlhalacha@gmail.com להצטרפות לקבוצת

ההלכה יומית לחיילים בוואצפ וקבלת דפי 'והגית בו'

(קבוצה שקטה), סרוקו את הקוד הבא:

'והגית בו' - דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל. יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית. מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה, סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, א"צ הרב חנניה שפרן. כתיבה ועריכה: טור' רועי אלמלם.